

KYBERNETICKÁ BEZPEČNOST VE ZDRAVOTNICTVÍ Z POHLEDU NÚKIB

NÚKIB

Národní úřad
pro kybernetickou
a informační
bezpečnost

9. červen 2022
TLP: WHITE

Vojtěch Vágner
technik
Vládní CERT

- **11.12. 2019 – Incident v nemocnici v Benešově**
- **12. 3. 2020 – Incident ve FN Brno**
- 17. 3. 2020 – Vydáno reaktivní opatření (RO) pro nemocnice
- 18. 3. 2020 – Vydána metodika k RO
- 18. 3. 2020 – Vydáno a rozesláno doporučení pro poskytovatele zdravotních služeb vč. metodiky
- **27. 3. 2020 - Incident v psychiatrické léčebně Kosmonosy**
- 27. 3. 2020 - Nabídka služeb nemocnicím – e-learning, sken zranitelností, Turris Mox (ve spolupráci s CZ.NIC)
- 16. 4. 2020 – Varování
- 17. 4. 2020 – Doporučení k varování
- **Duben 2020 - Fakultní nemocnice Olomouc a Ostrava**
- Únor 2021 NÚKIB rozšířil množinu kurzů pro zdravotnický sektor o kurz Startuj kyber!
- Říjen 2021 Proběhlo historický první sektorové cvičení kybernetické bezpečnosti ve zdravotnictví

Průběžně:

- **Řešení větších či menších incidentů a událostí – konzultace, výměna informací, pomoc s vyšetřováním**

- Škody řádově stovky milionů Kč.
- Všeobecný zájem o téma.
- Zjištění, že zdravotnictví JE závislé na ICT.
- Zjištění, že skoro vše je závislé na ICT.

- Změnu vyhlášky o PZS.
- Zařazení dalších nemocnic do PZS.
- Audity některých nemocnic.

Nemocnice jsou pro hackery stále snadným cílem. Útoků přitom přibývá

© 20. února 2021 18:51

Odložení operací, rychlý převoz akutních pacientů do vedlejšího špitálu. Tak to vypadalo v nemocnicích, které v poslední době ochromil velký kybernetický útok. Podobný scénář přitom hrozí celé řadě zdravotnických zařízení. Neblahou zkušenost s ním má nemocnice v Benešově, kterou hackeři předloni zcela ochromili, škody způsobili i v Brně. Problémem jsou peníze, ministerstvo teprve nyní chystá nápravu.

Prasárna a hyenismus. Vyšetřit potřebuje Fischer, ne Zeman, míní Mynář

- Protože se to stává a stávat se to bude.
- Protože kyber zabezpečení nemocnic se neřešilo (čest výjimkám).
- Protože chybí koncepce a standard – jak v rámci architektury, tak v rámci zabezpečení.
- Nastavit koncepci je složité – různí poskytovatelé, různí zřizovatelé, různé zájmy.
- ICT a kybernetická bezpečnost je v nemocnicích poddimenzovaná.
- Uživatelé...

- Nejsou lidi.
- Nejsou peníze.

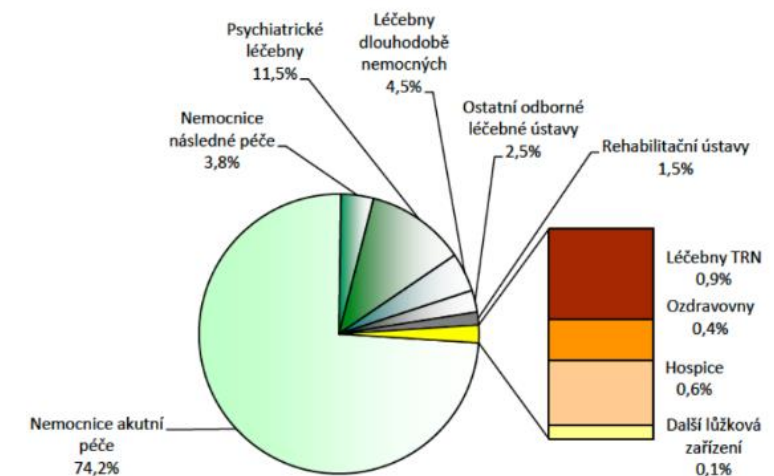

- Specifické standardy pro architekturu a zabezpečení zdravotnických zařízení nejsou (a nejde jen o nemocnice)
- Problém neexistence standardů není řešen ani např. Národní strategií elektronického zdravotnictví na období 2016 – 2020 („NSEZ“)
 - NSEZ sama identifikuje bezpečnostní riziko u nemocničních informačních systémů z důvodu jejich podfinancování a zastaralosti. Uvědomuje si také dlouhodobou absenci koordinace elektronizace zdravotnictví v ČR na této úrovni (str. 126 NSEZ).
- Zdravotnická zařízení mohou vycházet z best practice, ale nemají na to znalosti, personál, finance a ani motivaci (povinnost)
- Žádná z nemocnic není určena jako kritická infrastruktura
- Do 31. 12. 2021 pod ZKB spadalo 16 nemocnic, nyní 44

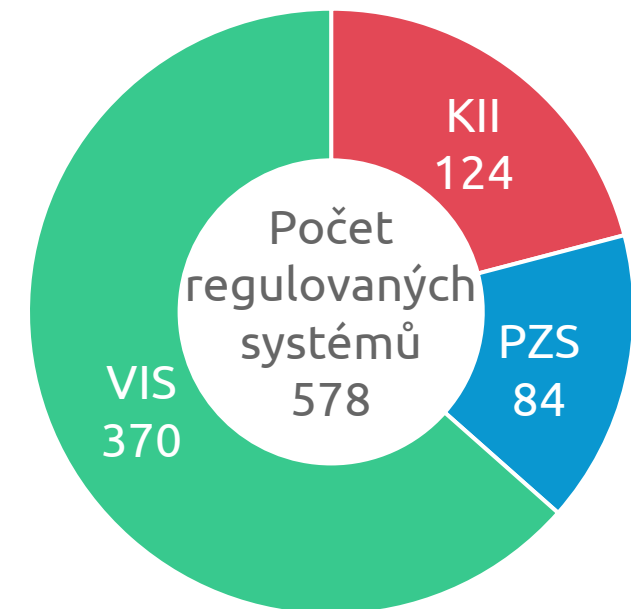
Nastavit koncepci je složité – různí poskytovatelé, různí zřizovatelé, různé zájmy

- V ČR je cca 270 nemocnic
- Nemocnice jsou různé velikosti, různé specializace
- Zřizovatelé nemocnic jsou různí – kraje, stát, města, soukromé osoby
- Nejsou tady jen nemocnice – ambulance, polikliniky a další zařízení
- Nelze stanovit detailní požadavky univerzálně použitelné po všechny

- NÚKIB je regulátor
- Nastavuje standardy v oblasti kybernetické bezpečnosti (vyhlášky a zákon)
- Analyzuje a vyhodnocuje kybernetickou bezpečností situaci
- Dohlíží na kybernetickou bezpečnost povinných osob ze ZKB
 - VIS 370
 - KII 124
 - PZS 84
 - Ve zdravotnictví je to aktuálně 44 nemocnic
- A dělá řadu dalších činností...
- **NÚKIB není IT dodavatel a nesupluje úlohu správce systému!**
- **Za dopad incidentu i za jeho vyřešení je vždy odpovědný správce systému!**

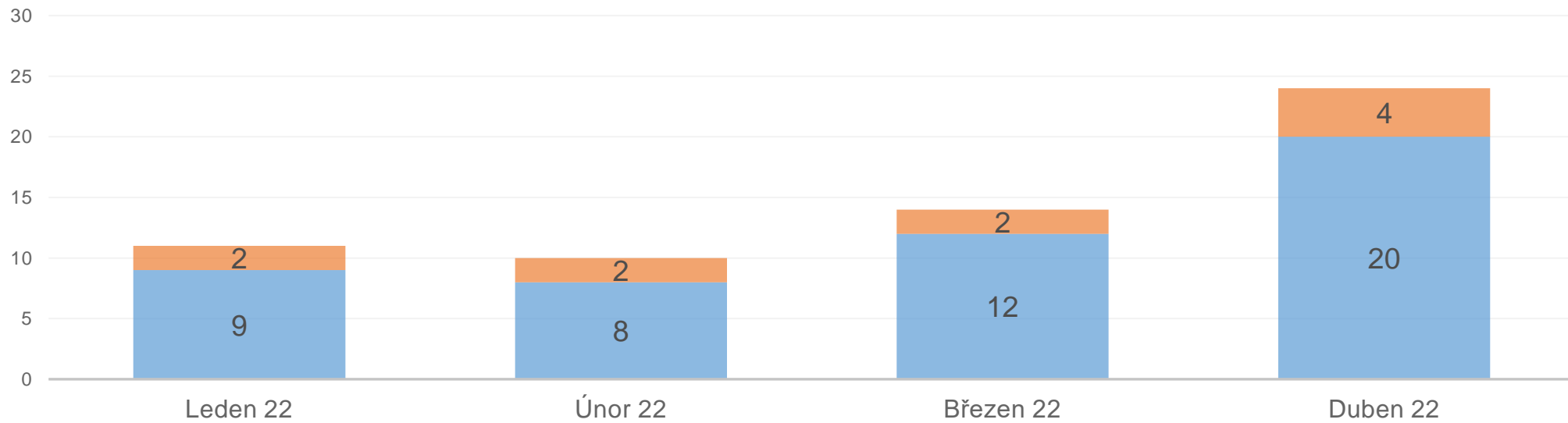

- Hlášení incidentu/Zpráva v médiích
- Snaha kontaktovat napadenou organizaci
- Zjištění základního přehledu o situaci
- Rozhodnutí o pomoci a vyslání response týmu
- Vyslání response tým
 - Analyzuje
 - Doporučuje
 - Navrhuje opatření
- Zajištění stop, indikátorů kompromitace a jejich vyhodnocení
- Rozhodnutí o případném dalším postupu – sdílení informací o incidentu, vydání opatření, upozornění ostatních apod.

- Analýza stavu
- Určení časového i věcného rozsahu kompromitace systémů
- Návrh **možných** postupů při procesu obnovy dat
- Výpomoc při odstraňování a analýze škodlivého kódu
- Doporučení pro zabezpečení systémů a sítě

Nárůst ransomwarových útoků

- Phishingový e-mail
- Nezabezpečené veřejně dostupné služby z internetu
 - Remote desktop protocol (RDP)
 - Secure Shell (SSH)
 - Webový e-mailový klient
 - Informační systémy
- Zneužití odcizených přihlašovacích údajů
- Neautorizovaný přístup k vnitřní síti
 - Špatně zabezpečené Wifi
 - Ethernet přípojky
- Kompromitace skrze poskytovatele služeb
- Osobní zařízení, notebooky

- **Technické nedostatky**
 - Nedostatečná segmentace sítě
 - Nejsou řešeny a vyhodnocovány zranitelnosti, nedochází k aktualizacím systémů
 - Nedostatečně řešené zálohování
 - Vystavování služeb do internetu bez řádného důvodu
 - Ignorace „best practices“
- **Manažerské nedostatky**
 - Pravidlo minimálního nutného přístupu
 - Provoz šéfuje bezpečnosti
 - Management nejde příkladem
 - Ignorace „best practices“
- **Školení uživatelů**
 - Uživatelé bez proškolení jsou bezpečnostní hrozbou
- **Monitoring**
 - Nedochází k analýze provozu – nedostatečný síťový monitoring

- **Zálohy**
 - Pravidlo 3 – 2 – 1 - Nejméně 3 kopie na 2 různých zařízeních, z toho 1 mimo organizaci.
 - Neaktivní záloha - jedna nebo více záloh musí být neaktivní.
 - Obnovitelnost – plán obnovy, testování záloh.
- **Segmentace sítě**
 - Správně nakonfigurovaná segmentace dokáže zkomplikovat rozšíření malware.
 - Rozdělení sítě do více segmentů a řízení přístupu do jednotlivých segmentů.
- **Aktualizace**
 - Aktualizace, testování, konfigurace

- **Otevřené služby – ponechat jen ty nezbytné**
 - kontrola otevřených portů na stanicích a blokace služeb otevřených do veřejné sítě včetně služeb pro vzdálený přístup.
 - Často zneužívanými službami jsou protokoly RDP, SMB, telnet a SSH s heslem
 - Ověřit, jak je spravovaná síť a její služby reálně viditelné z internetu (provést skenování sítě, možnost nahlédnout do výstupů internetových skenovacích nástrojů jako např. Shodan apod.).
 - **Vládní CERT nabízí možnost oskenování otevřených služeb v rámci programu průběžného skenování zranitelností.**
- **Uživatelé a hesla**
 - používat pro různé služby různá hesla
 - Složitost hesel, ideálně MFA

- **Uživatelské účty**
 - Omezení admin oprávnění - pro běžnou práci pouze běžná práva.
- **E-maily a přílohy**
 - Pokud nepoužíváte makra zakažte je.
 - Pokud makra využíváte zaveďte ve vaší organizaci podepisování maker a technicky vynuťte spuštění pouze podepsaných maker.
 - Poučení uživatelů.
 - Počet podvržených, a tedy potenciálně nebezpečných e-mailů je možné snížit pomocí kontroly záznamu SPF, DKIM a DMARC u přijatých e-mailů na straně e-mailového serveru.
 - Nastavení restriktce spuštění souborů na klientských stanicích, případně nasadisezení technických prostředků sloužící k prověření škodlivosti příloh před doručením uživateli (např. sandboxing).

- **Logy**
 - Logování a bezpečné ukládání logů (ideálně mimo doménu).
- **Proaktivní monitoring infrastruktury**
 - Prostředky pro detekci anomálií.
- **Krizový plán**
 - Postup reakce na úspěšný ransomwarový útok a obnovu systémů (Disaster Recovery Plan).
 - Minimalizace dopadů útoku na chod organizace (Business Continuity Plan).
 - Plán komunikace.

- Mít seznam klíčových lidí z organizace a decision makerů (MKB, DPO, vedoucí/ředitel/náměstek IT, ředitel organizace) a stanovený komunikační plán v případě takového incidentu.
- Mít dostatečný rozpočet pro obnovu infrastruktury.
- Neplatit výkupné.
- Kontaktovat Policii ČR a NÚKIB.
- Definovat nejdůležitější služby, systémy a aktiva pro chod instituce
- Zjistit stav online a off-line záloh.
- Zajistit alternativní internetové připojení.
- Navrhnout novou architekturu sítě.
- Definovat segmentaci sítě.
- Vytvořit čistou VLAN, ve které se začne budovat nová infrastruktura

- Znovelizoval vyhlášku č. 437/2014 Sb., o provozovatelích základních služeb.
- Určil dalších 28 nemocnic jako PZS (v prosinci 2020 bylo v odvětví zdravotnictví 16 PZS, nyní jich je 44).
- Provedl audit 16 nemocnic určených jako PZS.
- Provedl řadu penetračních testů.
- Spustil monitoring pro zdravotnická zařízení.
- Spustil online kurz uzpůsobený pro nemocnice (pro všechny).
- Vydal Minimální bezpečnostní standard a řadu dalších doporučení...

Novela vyhlášky č. 437/2014 Sb., o provozovatelích základních služeb

Odvětvová kritéria			Dopadová kritéria
Druh služby	Druh subjektu	Speciální kritéria druhu subjektu	
5.1. Poskytování zdravotních služeb	Poskytovatel zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách	<p>a) Celkový počet akutních lůžek v posledních třech kalendářních letech nejméně 800, nebo</p> <p>b) statut centra vysoce specializované traumatologické onkologické, cerebrovaskulární, kardiiovaskulární a komplexní kardiiovaskulární péče podle zákona o zdravotních službách,</p> <p>c) zajišťování urgentního příjmu podle zákona o zdravotnické záchranné službě v zařízení s celkovým počtem lůžek intenzivní péče v posledních třech kalendářních letech nejméně 40 nebo</p> <p>d) poskytovatel akutní lůžkové péče s průměrným počtem unikátních ošetřených pacientů v posledních třech kalendářních letech nejméně 100 000 za jeden kalendářní rok.</p>	<p>Dopad kybernetického bezpečnostního incidentu v informačním systému nebo síti elektronických komunikací, na jejichž fungování je závislé poskytování služby, může způsobit</p> <p>I. závažné omezení druhu služby postihující více než 50 000 osob,</p> <p>II. závažné omezení či narušení jiné základní služby nebo omezení či narušení provozu prvku kritické infrastruktury,</p> <p>III. nedostupnost druhu služby pro více než 1 600 osob, která není nahraditelná jiným způsobem bez vynaložení nepřiměřených nákladů,</p> <p>IV. oběti na životech s mezní hodnotou více než 100 mrtvých nebo 1000 zraněných osob vyžadujících lékařské ošetření,</p> <p>V. narušení veřejné bezpečnosti na významné části správního obvodu obce s rozšířenou působností, které by mohlo vyžadovat provedení záchranných a likvidačních prací složkami integrovaného záchranného systému, nebo</p> <p>VI. kompromitaci citlivých osobních údajů o více než 200 000 osobách.</p>

- **Cíl:** Stanovit minimální bezpečnostní požadavky na systémy mimo ZKB
- Dokument obsahuje zjednodušené principy, postupy a doporučení v oblasti kybernetické bezpečnosti
- **Nosné části:**
 - Manažerská část – organizační opatření,
 - Technická část – technické opatření;
 - Bez analýz, seznam požadavků.
- **Vztah k ZKB:** Nelze bez dalšího aplikací standardu mít ZKB za splněný

Dokument zveřejněn zde:

www.nukib.cz – Kybernetická bezpečnost – Regulace a kontrola – Podpůrné materiály

MANAŽERSKÁ ČÁST	5
2 Základní předpoklady	6
2.1 Plán zavádění bezpečnostních opatření	7
3 Klasifikace a ochrana informací	8
4 Řízení dodavatelů	10
5 Řízení lidských zdrojů	12
6 Řízení změn	13
7 Řízení kontinuity činností	14
8 Audit kybernetické bezpečnosti	16
TECHNICKÁ ČÁST	17
9 Fyzická bezpečnost	18
10 Řízení přístupů	19
10.1 Registrace, autentizace a identifikace uživatelů	20
10.2 Politika hesel pro privilegované účty	20
10.3 Politika hesel pro uživatelské účty	21
11 Požadavky v oblasti ochrany před škodlivým kódem	22
12 Kybernetické bezpečnostní události a incidenty	23
13 Požadavky v oblasti aplikační bezpečnosti	27
14 Kryptografické prostředky	28
14.1 Šifrování disků a externích USB disků	28
14.2 Ukládání hesel	28
15 Požadavky v oblasti zajišťování úrovně dostupnosti informací	30
15.1 Řešení vysoké dostupnosti (HA)	30
15.2 SPOF	31
15.3 Zálohování	31
16 Požadavky v oblasti cloudových služeb	33
17 Další požadavky	34

18 Přílohy	37
Příloha č. 1: Doporučené bezpečnostní politiky a dokumentace	37
Příloha č. 2: Vzorový příklad – Plán kontinuity činností (BCP)	40
Příloha č. 3: Používané pojmy	42
Příloha č. 4: Používané zkratky	44

- Ransomware - Doporučení pro mitigaci, prevenci a reakci
 - <https://www.nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/vladni-cert/navody/>
- Všechny vzdělávací materiály najdete na stránkách
 - <https://nukib.cz/cs/vzdelavani/>
 - <https://osveta.nukib.cz/>
- Informace o hrozbách
 - <https://nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/>
- Scan zranitelností pro nemocnice
 - Žádost na e-mail: nckb@nukib.cz
 - Předmět „Žádost o **scan** zranitelností *nemocniceXY*“
 - V odpovědi na e-mail dostanete informace o dalším postupu
- Monitoring zranitelnosti
 - Žádost na e-mail: nckb@nukib.cz
 - Předmět „Žádost o **monitoring** zranitelností *nemocniceXY*“
 - V odpovědi na e-mail dostanete informace o dalším postupu
- E-learning
 - Žádost na e-mail: vzdelavani@nukib.cz.

Na úrovni státu

- Stanovit standardy pro různé úrovně poskytovatelů zdravotních služeb.
- Stanovit povinnost tyto standardy dodržovat.
- Na tyto standardy navázat financování.
- Zajistit metodickou podporu plnění standardů.

Na úrovni poskytovatelů

- Nečekat, že to za ně někdo udělá
- Stanovit si plán, začít aspoň s něčím..
- Školení uživatelů (možno realizovat přes NÚKIB)

+ financování

Dotazy?

Děkuji za pozornost!

cert@nukib.cz